

Església Vella de Sant Joan

Sant Joan de Vilatorrada

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sant Joan de Vilatorrada
Emplaçament Passatge Mas Sant Joan (Sant Joan de Vilatorrada)

Coordenades:

Latitud: 41.74233
Longitud: 1.80289
UTM Est (X): 400458
UTM Nord (Y): 4621860

Classificació

Número de fitxa 08218-14
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Pre-romànic Romànic Gòtic Modern
Segle IX-XVIII

Estat de conservació Bo

Notes de conservació: L'any 1984 l'església i l'edifici de l'antiga rectoria van ser adquirits per l'Ajuntament amb l'objectiu de crear un auditori i una escola de música. Això va fer evidenciar la necessitat d'adequar l'església a les noves demandes acústiques, duent a terme algunes reformes. L'última modificació estructural va tenir lloc a mitjans dels anys 90 quan va aixecar-se el terra a fi de posar-hi calefacció.

Protecció Legal i física

Observacions protecció: Ref. Cadstral: 0519240 DG 0201 N

Accés Fàcil

Ús actual: Científic

Titularitat Privada

Titular: Ref. cad.: 29240DG0201N

Fitxes associades:

[Ara romana](#)

[Mas Sant Joan](#)

Descripció

Església formada per dos naus de planta rectangular cadascuna. Es tracta de dues naus construïdes en èpoques diferents i que es comuniquen entre elles un gran arc de mig punt, de 7,70 m. de llum. Els presbiteris resten dintre de les naus sense que sobresurtin ni es diferenciïn de l'edifici, si no és pels graons que hi donen accés. El tipus de coberta és diferent a cada nau, sent de volta de canó a la nau sud i apuntada a la nau nord. Cada nau té 13 metres de llarg i 6,20 d'ample i un gruix de parets laterals d'un metre, mentre que pels caps són més primes. La part més vetusta és la paret nord que és mitjera amb el mas Sant Joan, i possiblement sigui del segle IX. El seu parament exterior és visible per dins del mas, mentre que la cara que queda dintre de l'església, no es pot veure, ja que el mur va ser regruixut per aquest costat quan es va refer la volta de pedra. Aquest tros de mur deu fer uns 70o 80 cm. de gruix i devia ser suficient per aguantar la primitiva coberta de fusta del primer temple. La seva llargada actual és de 7 metres. I constitueix la major part de la llargària de la paret nord del temple. La cantonada de llevant d'aquest mur, és a dir, des d'on començava el presbiteri pre-romànic, és feta amb carreus molt grans, que per llur mida fan pensar en una reutilització de material romà d'algun edifici del temps de l'era romana que es va trobar encastada a la cantonada de ponent del mateix tram d'església. La resta del parament d'aquest mur antic és divers, i està format per filades de carreus pre-romànics de 12 a 20 cm. bastant regulars; i més cap a ponent està format per un tram construït més barroerament fins a l'alçada d'uns dos metres i que deu ser d'una època posterior a un enderroc; i finalment un tercer tram de parament de filades regulars on es poden observar algunes marques de picapedrer - una creu grega- que deu correspondre's a la reconstrucció de finals del segle XIII o principis del XIV. Quan aquest temple pre-romànic primitiu s'ensorrà, es construï un de nou justament al costat (actual nau sud) en estil romànic, volta de canó seguit, i portal de mig punt amb dovelles al sud. Per fora aquest portal té a cada costat uns petits arcosolis de destinació funerària. L'església es va aixecar sense presbiteri conservant a llevant una senzilla espitllera rectangular i esqueixada. L'actual portal d'accés a ponent i l'ull de bou que trenca la façana són moderns. Temps després a l'espai que ocupava l'antiga església pre-romànica (actual nau nord) s'aixecà una nou nau amb volta apuntada sense arcs torals. A l'igual que l'altre es va prescindir de l'absis, i el presbiteri bé marcat per una espitllera igual que l'altra. Com a accés es va obrir un portal a ponent de dovelles llargues i estretes. La darrera obra va ser l'obertura de la gran arcada de comunicació de les dues naus que va fer dels dos temples un de sol (SITJES, 1988). Conserva encastada a la paret nord sobre dues mènsules una ossera on es marca la data de 1693. Es conserven també les restes de dos grans portals adovellats que permetien la comunicació entre l'església i l'antiga casa del rector, avui escola de música.

Observacions:

Hi havia quatre altars: a la nau sud, al fons el de Sant Joan i el de la Puríssima; i a la nau nord, al fons el del Roser i a la paret nord el de Sant Isidre. Aquests altars es coneixen moltes vegades per les antigues consuetes i llibres de visites pastorals. Així, el Bisbe Antoni Pasqual, el 20 de setembre de 1685 parla de l'altar de Sant Joan, i es dedueix que no estava consagrat com a altar immòbil. . Aquest altar fou traslladat a la nova església parroquial i destruït el 1936. El del Roser té els seus orígens en la creació de la Confraria del Roser el 1617. Comptava amb dues taules gòtiques representant el naixement de Jesús i l'adoració dels reis i atribuït a Joan Gassó. Existeix el dubte sobre si aquestes dues taules formaven part en realitat d'un possible retaule més gran dedicat a Sant Joan que aquest pintor va fer, segons consta a les Capitulacions d'obres de l'arxiu de la Seu de Manresa. Ho referma el fet de què la Confraria del Roser va ser creada molt més tard. Aquestes dues taules aplegaven la

devoció de la Confraria i varen ser traslladades a la nova església el 1908 i cremades el 1936. L'altar de la Puríssima Concepció va ser creat el 1870 per Jaume Solà i aplegava la devoció de la "Asociación de las Hijas de María". L'altar fou també traslladat a la nova església i cremat el 1936. L'altar de Sant Isidre Llaurador és esmentat ja el 1685 a la visita del Bisbe Antoni Pasqual i es dedueix que devia ser molt senzill. A l'igual que els altres va ser traslladat a la nova església parroquial el 1908 i cremat el 1936. Un altre dels elements a considerar de l'església era un cantoral del segle XIV, escrit damunt pergami, amb miniatures i policromes que també va ser destruït d'any 1936.

Història

L'església vella de Sant Joan és possiblement l'origen de l'actual poble, independentment de les restes que poguessin conservar-se de les antigues ocupacions romanes. A mitjans del segle X era una de les filials que tenia l'església de Santa Maria de Manresa i va ser consagrada abans del 937 pel bisbe Jordi de Vic, però ben segur que el temple original va ser acabat abans, en temps de Guifré I, entre 880 i 890, quan aquest va emprendre la reorganització de la diòcesi d'Ausona. La primera menció documental és de l'any 1020 en efectuar-se la redotació de la Seu de Manresa pel comte Berenguer Ramon I i la seva mare la comtessa Ermessenda. Aprofitant la seva protecció i la reorganització de l'espai que una parròquia oferia s'haurien edificat els primers masos que donarien origen al poble de Sant Joan (Vilatorrada, Sant Joan, Llobet etc..). Del mateix segle XI ens han arribat alguns documents més; així l'any 1026 Vives i la seva esposa Ermengarda venen a Guitardes, sacerdot de Sant Joan, la quarta part de l'església i el cementiri, possessió que tenien per herència dels seus pares. La propietat de l'església devia passar de mans eclesiàstiques a privades per acabar finalment en mans del monestir de Sant Benet de Bages. L'any 1086 Ramon Franc i Ermengarda fan restitució al monestir de l'església de Sant Joan, que s'havien apropiat amb anterioritat. La dependència de Sant Benet va durar forces anys doncs apareix mencionada a la relació de propietats del monestir l'any 1196. De la primitiva església pre-romànica del segle IX només ens resta un tram de paret situat a tramuntana de l'actual nau nord, fent mitjera amb el mas Sant Joan. Devia tractar-se d'un edifici de petites dimensions, amb coberta de fusta i fet amb carreus aprofitats d'alguna construcció antiga i propera del període baix-imperial, entre ells, les restes d'una ara romana que va encastada com un carreu més. L'església pre-romànica degué ensorrar-se perquè al segle XIII es va fer una nova església ben bé al costat (actual nau sud) d'aire romànic. Aquesta església es devia quedar petita, doncs a finals del segle XIV o principis del XV es va pensar en una ampliació però d'una manera curiosa, ja que no es va optar per enderrocar les restes de les antigues (la romànica i el que devia quedar de la pre-romànica), sinó que es va realitzar una nova nau paral·lela a la romànica, aprofitant les restes (mur nord) de la pre-romànica, aixecant una nau amb les mateixes dimensions que l'altre però amb coberta apuntada. L'efecte deuria ser el de dues grans capelles independents i adossades. (AA.DD. Catalunya romànica, 1984). El segle XVIII es va optar per unificar-les mitjançant un gran arcada que trenquen el mur al seu cantó de ponent. Els documents de l'arxiu a finals del segle XVIII parlen amb freqüència de l'edifici de l'església deixant veure l'estat d'abandó i la falta de recursos materials en el qual es trobava durant aquest segle, plantejant-se els bisbes durant les seves visites pastorals la prohibició de celebrar-hi missa. L'any 1785 l'estat de l'església és el pitjor de la seva història, ja que a més de la seva manca d'objectes sagrats patia d'una gran deixadesa. Amb la instal·lació de les fàbriques tèxtils vora el riu, el creixement demogràfic del petit poble, limitat fins aleshores a unes quantes masies, es va disparar. Aviat el temple restà petit i lluny de les zones on s'estava instal·lant la gran massa de població. A principis del segle XX es va plantejar la necessitat de construir un nou temple parroquial prop dels nous carrers acabats de construir. (AA.DD., 1984) Un cop inaugurat el nou temple l'any 1908, aquest va quedar en desús durant diverses dècades, sent adquirit finalment l'any 1984 per l'Ajuntament de la vila, juntament amb l'antiga casa dels masovers i rectoria adossada al cantó sud, amb l'objectiu de crear una escola de música i destinar l'espai de l'antiga església a auditori, sala d'exposicions i d'activitats culturals diverses.

Bibliografia

Arxiu parroquial de Sant Joan de Vilatorrada. Llibre de Visites: 1636-1708. AA.D.(1984), Sant Joan de Vilatorrada. Catalunya romànica. Vol XI. El Bages. Enciclopèdia catalana. Pàgs.444-446. GARCIA COMES J. arqte.(1992), Estudi per a l'acondicionament del centre de cultura ""Mas Sant Joan"". Sant Joan de Vilatorrada.

